

GÜNTER GRASS'IN SOLAKLAR İSİMLİ KISA HİKAYESİ İLE GABRIELE WOHPMANN'IN YEŞİL DAHA GÜZEL İSİMLİ KISA HİKAYESİNDE YER ALAN ÖTEKİLEŞTİRME OLGUSU

GÜNTER GRASS' SHORT STORY OF THE LEFT-HANDERS AND THE PHENOMENON OF EXCLUSION IN GABRIELE WOHPMANN'S GREEN IS MORE BEAUTIFUL

Yazar/Author

Özlem NOMAN

Aydın Adnan Menderes
Üniversitesi, Sosyal Bilimler
Enstitüsü, Karşılaştırmalı
Edebiyat (Disiplinlerarası)
ABD Yüksek Lisans
Öğrencisi, Aydın, E-Mail:
ozlemnoman@hotmail.com,
ORCID: 0000 0003 1827 4993

Özet: Günter Grass'ın *Solaklar* isimli kısa hikâyesi ile Gabriele Wohmann'ın *Yeşil Daha Güzel* isimli kısa hikayesi Alman Edebiyatı içerisinde savaş dönemi sonrasını yansıtan edebi eserlerdir. Alman Edebiyatında "Savaş Sonrası" olarak adlandırılan bu dönem, insanları maddi/manevi, psikolojik ve politik açılardan çok fazla etkilemiştir. Bireylerin özel hayatlarından başlamak üzere toplumsal hayatta yer alan varlık, görünüş, düşünce ve fiziksel özellikleri gibi unsurlar eleştirilip ötekileştirilmiştir. İncelenen iki eser, bireylere toplum tarafından dayatılmış olan düşünce ve güzellik algısı etrafında karakterlerin düşünce dünyası yönünden ele alınmıştır. Eserler konusu itibarıyla, toplum tarafından birey üzerinde aynı düşüncenin her zaman kabul edilebilir, doğru ve güzel olduğu algısı okuyucuya eleştirel bir yolla aktarılmıştır. Toplum içinde kalıplaşmış yargılar yöntemiyle bireylerin düşünce dünyası aydınlatılmaya çalışılmıştır. Bu çalışmada Günter Grass'ın *Solaklar* ve Gabriele Wohmann'ın *Yeşil Daha Güzel* isimli kısa hikâyeleri dönemin şartları göz önünde bulundurularak ve karakterlerin hikâyeler içerisinde yaşamış oldukları ötekileştirme olgusu karşılaştırılarak Hermeneutik Yöntem ile yorumlanmış, hikâyelerin ortak ve farklı yönleri ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Günter Grass, Gabriele Wohmann, Hermeneutik, Kısa Hikâye, Karşılaştırmalı

Abstract: Günter Grass' short story *Left-handers* and Gabriele Wohmann's *Green is More Beautiful* are literary works that reflect the Postwar (Ger. Nachkriegsliteratur) period in German Literature. This period, also called as Nachkriegsliteratur, affected people spiritually, materially, psychologically and politically. These short stories, starting from the private lives of the characters, criticized and alienated the factors such as existence, appearance, thought and physical appearance in the social life. These two works, also analyzed throughout the study, were reviewed in terms of the characters' points of view around the perception of thought and beauty imposed on individuals by society. In terms of the subject, the perception that the same thought of being acceptable, correct and beautiful by society, has been critically conveyed to the reader. It was attempted to clarify the world of thoughts of the characters by the method of stereotypes. In this study, Günter Grass' *Left-handers* and Gabriele Wohmann's *Green is More Beautiful* were analyzed with the method of hermeneutic by comparing the phenomenon of alienation, considering the conditions of the period, and attempted to put forward the common and different aspects of the stories.

Keywords: Günter Grass, Gabriele Wohmann, Hermeneutic, Short Story, Comparative Literature.

Meryem
NAKİBOĞLU

Doç. Dr., Aydın Adnan
Menderes Üniversitesi Fen
Edebiyat Fakültesi Alman
Dili ve Edebiyatı Bölümü,
Aydın, E-Mail:
mnakiboglu@adu.edu.tr,
ORCID: 0000 0002 1892 1620

Giriş

Alman Kısa Hikayeciliği (Alm. Nachkriegsliteratur), savaş sonrası dönemde daha da belirgin hale gelmeye başlayarak, edebiyat içerisinde büyük önem kazanmıştır. Bu dönemde genel olarak işlenen konu yıkım, kayıp, özlem duygusu, eksiklik, politik görüş farklılıkları ve bunun sonucunda gerçekleşen olaylar eksenindedir. Yazarlar bireyin yaşamış olduğu travmaları etkileyici bir biçimde hikâyelerine konu etmişlerdir.

Kısa hikâyeler içerisinde yer alan karakterlerin yaşadıkları olaylar, mekân ve zaman olarak genellikle uzun bir süreyi kapsamamaktadır. Ancak etkilerini özellikle manevi açıdan uzun bir süre hissettirmişlerdir. Eserleri incelenmekte olan Günter Grass (1927-2015) ve Gabriele Wohmann (1932-2015) savaş döneminden çok etkilenmiş ve bu etkileri eserlerine yansıtmışlardır. Grass, eserlerinde ve özellikle incelemeye alınan *Solaklar* isimli kısa hikâyesinde okuyucuya karakterler üzerinden politik görüşü ve dışlanmayı yansıtırken;

Geliş Tarihi/Received:
09.07.2022

Kabul Tarihi/Accepted:
19.08.2022

Yayın Tarihi/Published:
15.12.2022

Wohmann ise politik görüşe yer vermektense günlük yaşantıdan izler taşıyan konuları eserlerine taşımıştır.

Wohmann, politikayı ve ideolojiyi, sosyal gruplar arasındaki çatışmayı ve kavgayı yaratan bir araç olarak yansıtmaktan sürekli olarak kaçınmıştır; onları çok az oranda bireyin kendi yaşamında ve diğer insanlarla arasında oluşturduğu ilişki sisteminde hissettirmeyi benimser. Günter Grass ise Siegfried Lenz gibi politikayı ve toplumsal sorunlara angaje olmuş yazarlara koşut olarak yetmişli yıllarda bireyi ve onun iç dünyasını konu edinen yeni bir yazın alanı oluşturmuştur”¹

Eserlere farklı bir perspektif ile yaklaşan yazarlar, incelemeye alınan her iki eserde de ortak bir noktada buluşmuşlardır. Dış görünüşleri ve fiziksel özellikleri itibariyle toplum baskısına maruz kalan ve o korku ile yüzleşmeye çalışan karakterleri okuyucu ile buluşturmışlardır. Grass bu durumu politik çerçevede yorumlayıp sol el ile politik görüşü birleştirerek yansıtmayı tercih ederken; Wohmann küçük bir çocuğun diğer insanlardan farklı bir görüntüye sahip olmasıyla ötekileştirme algısını yansıtmıştır. Her iki kısa hikâyede de iletişimsizliğin, baskının ve toplum tarafından tek bir düşüncenin doğruluğu ve kabul edilebilirliğin olumsuz etkileri yansıtılarak yazarların yaşadıkları dönem anlatılmaya çalışılmış ve yazarların düşünceleri eleştiri mahiyetinde eserlerine yansıtılmıştır.

Alman Kısa Hikayeciliğinin yazarlar tarafından tercih edilmesi, zaman yetersizliği ve anlatılacak konunun direkt olarak okuyucuya aktarılma isteğinden kaynaklanır. Bu düşüncenin özünü Wolfgang Borchert (1921-1947) “Uzun hikâyeler yazmaya, biçimle fazla uğraşmaya, tahliller yapmaya, sorunlarla uğraşmaya hiç mi hiç vaktim yok. Çok yazmalıyım, hızlı yazmalıyım.” sözleriyle belirtmiştir. “Borchert bu anlayışla Alman Kısa Hikayeciliğinin temellerini atmış ve kendisinden sonra gelen yazarlara örnek olmuştur.”² Günter Grass ve Gabriele Wohmann da bu düşünceden etkilenen yazarlardır ve Alman Kısa Hikâyeciliğine büyük katkı sağlamışlardır. Bu çalışmada *Solaklar (Die Linkshänders) ve Yeşil Daha Güzel (Grün ist Schöner)* hikâyeleri, Hermeneutik Yöntem kullanılarak yorumlanmış ve incelemeye tabi tutulmuştur.

Alman Kısa Hikâyeciliği

Kısa hikâye özellikle savaş sonrası dönem içerisinde kendisine yer edinmiş olan edebi bir türdür. Peş peşe yaşanan büyük iki dünya savaşı ve bu savaşlar sonrasında yaşanan olaylardan etkilenen toplum, kendini yeni bir dünyada bulmuş ve bu bağlamda kendisine yeni bir düzen kurmuştur. Oluşan bu yeni toplum düzeni, günlük yaşamı etkilediği gibi sanatı ve dolayısıyla edebiyatı da derinden etkilemiştir. Alman Edebiyatında oldukça sık olarak kullanılmaya başlanan kısa hikâye, bu dönemde kendisini göstermiş ve Alman Edebiyatına birçok eserle katkı sağlamıştır.

Alman Edebiyatında önemli bir yer edinmiş olan kısa hikâye türü, dönemin özelliklerini, biçimsel olarak kısa olsa da detaylarını alt metinler aracılığıyla okuyucuya yansıtan ve ders niteliği taşıyan bir türdür. “Yazarlar dönemin getirdiği sorunları öncelikle kısa hikâyelerde işlemeyi tercih etmişlerdir”³.

Yazarlar dönemin Almanya’sını, Alman halkının yüzleştiği zorlukları, psikolojik travmaları, ekonomi ve politikasını eserlerine konu olarak belirlemişlerdir. Günter Grass ve Gabriele Wohmann da savaşın izlerini benliklerinde taşımışlardır. Günter Grass, 1944-46 yıllarını havacı asker ve savaş esiri olarak geçirmiştir.⁴ Özellikle Günter Grass, savaş dönemi esiri bir yazar olarak bizzat bu dönemden etkilendiği için politik görüş ve ideolojisini eserlerine yansıtmış ve sıklıkla bunları motif olarak kullanmıştır. *Solaklar (Die Linkshänder)* adlı kısa hikayesinde politik görüşleri ve ideolojisi çerçevesinde farklı görüşü benimseyen karakterlerin toplum tarafından soyutlanmasını ve ötekileştirilmesini okuyucuya aktarmıştır. Gabriele Wohmann ise görüşlerini ve düşüncelerini

her ne kadar savaş ve sonrası dönemden etkilense de eserlerine politik açıdan yansıtılmamıştır. Günlük hayatta yaşanabilecek olan problemleri, iletişimsizliği, dışlanmayı, karmaşık duyguları ve yalnızlığı konu olarak ele almıştır.

Grass ve Wohmann, her ne kadar yöntem ve aktarım açısından farklı davranışlar gösterebilirler de *Solaklar* ve *Yeşil Daha Güzel* isimli kısa hikâyelerde özellikle konu bakımından benzerlikler yakalamışlar ve toplum tarafından ötekileştirilmeyi fiziksel görünüme bağlamışlardır. Grass'ın kısa hikâyesinde yer alan Erich ve arkadaşı da Wohmann'ın kısa hikâyesinde yer alan küçük çocuk da "öteki" olarak betimlenmiştir. Öteki kavramını ortaya çıkaran unsur ise birliktelik, dolayısıyla "biz"dir. Ahmet Şimşek'in değindiği bakış açısında insanların davranış kalıplarını şekillendiren unsurlardan biri de hiç şüphesiz ki 'biz' dışında konumlanmış olan ve 'biz' kavramına anlam veren 'öteki'dir⁵.

'Biz' olumlu ve doğru olarak anlaşılıyor, 'öteki' bireyler üzerinde olumsuzluğu çağrıştırmaktadır. Ancak, olumlu ve olumsuz bir arada olduğunda anlam bulduğundan, biz kavramı da öteki ile kendi anlamına kavuşabilmektedir. Grass'ın kısa hikâyesindeki toplum ve Wohmann'ın kısa hikâyesinde küçük çocuğun bilinçaltında yatan öteki ve dışlanma duygusu, Sumner'in etnosantrizm (bizmerkezcilik) kavramına işaret etmektedir. Etnosantrizm kavramı bir toplumun grup halinde benimsemiş olduğu ben-merkezcilik olarak tanımlanabilmektedir. Sumner'in bakış açısında herhangi bir dış gruba yönelik bir tür üstünlük hissi barındırmakta olan grup içi adanmışlık ve arkadaşlık ile grup içindakileri grup dışındakilere karşı korumaya hazır bulunuşluk durumu teknik olarak 'etnosantrizm' anlamına gelmektedir⁶. *Solaklar* isimli kısa hikâyede sağ elini kullanan bireylerin oluşturmuş olduğu grup etnosantrizmi sembolize ederken, *Yeşil Daha Güzel* isimli kısa hikâyede küçük çocuk dışında kalan ve normal bir deri rengine sahip olan bireyler etnosantrizmi betimlemektedir.

Alman Edebiyatında yer alan kısa hikâye türü daha çok olumsuz açılardan ele alınmış gibi görünse de dönemi yansıtan bir ayna niteliği de taşımaktadırlar. Edebiyat alanında emek gösteren sanatçıların gerek savaşta yer almaları gerekse esir düşmeleri ile birinci ağızdan direkt olarak topluma aktarılmıştır. Hikâyelerinde sadece kendi tecrübelerine yer vermeyerek aynı zamanda halkın yaşadığı toplumsal veya bireysel zorlukları, travmaları, yoksunluğu ve çok daha fazlasını karakterler üzerinden yansıtmışlardır. Yazarların biyografisi ile kurgulanarak edebiyat içerisinde ele alınan kısa hikâye, dramatik özelliğin yanı sıra epik bir tür olarak da okuyucunun karşısına çıkmaktadır. Bu bağlamda okuyucu, hikâyenin yazıldığı dönemi yine hikâye aracılığı ile tanıma imkânı bulur. Diğer yandan da yazarların günlük yaşamı konu edinmeleriyle okuyucu da kendi yaşadığı dönemi karşılaştırma imkânı elde eder.

Solaklar Kısa Hikâyesinin Özeti

Eser, sol elini kullanan iki yakın arkadaşın hikâyesini anlatmaktadır. Toplum tarafından ötekileştirilen iki arkadaş, solak olmalarından dolayı birbirlerine sıkı sıkıya bağlanmışlardır ve bu duruma bir çözüm aramaktadırlar. Bir dağ evinde bulunan karakterler bu evin en uygun mekân olarak belirlenmesi üzerine sol ellerini silah ile vurarak toplum tarafından özürlü olarak görünmelerine son verme amacıyla orada bulunurlar. Aldıkları bu kararı hayata geçirebilmek amacıyla harekete geçerler. İki arkadaş da tereddütsüz, tek ve isabetli bir biçimde sol ellerini vurarak özgürlüklerine kavuşurlar.

Osho, toplumda ötekileştirilenlerin nasıl görülmesi gerektiğini şu çarpıcı sözleriyle dile getirir: "Kim seni bütünüyle, koşulsuzca kabul ederse değişmeye başlarsın. Onun kabulü sana böyle bir cesaret verir.

Olduğun gibi kabul edilmen seni bütünleştirir, seni kendine güvenli kılar, seni kendin gibi hissettirir. O zaman beklentileri yerine getirmene gerek yoktur, sen olabilirsin. Bu yüzden, sevgi bu kadar besleyicidir.”⁷

Oysa toplumların sevgiyi bireylerden esirgediği, onları kucaklayacakları yerde ötekileştirildiği görülmektedir. Eserde ‘özgürlük’ olarak adlandırılan bu durum, toplumun baskısına dayanamayan iki gencin ellerindeki o acıya rağmen gülmelerini sağlamıştır.

Solaklar Kısa Hikâyesinin Analizi

Alman Edebiyatına ait olan *Solaklar*, Günter Grass tarafından kaleme alınmış bir kısa hikâyedir. Yazarın biyografisini, düşüncelerini ve dönemin etkilerini hikâye içerisinde bulmak mümkündür. Yazar politik düşünce ve ideolojisine bağlı olan görüşlerini karakterler üzerinden yansıtarak, dışlanma olgusunu bu şekilde okuyucuya vermeyi tercih etmiştir. Sol ellerini kullanan ve toplum tarafından solak oldukları için dışlanan iki arkadaşın hikâyesi konu edilmiştir. Sol el burada sol görüşe sahip olmayla ilişkilendirilmiş ve kusur olarak görünmüştür.

Öyküde toplum, sağ ellerini kullanan ve sol elini kullananlara engelli ve öteki muamelesi yapan taraf olarak dile getirilmektedir. Aileden, yakın çevreden başlayıp toplumun her katmanında ve hatta bireyler arasında da sol ellilere karşı bir ötekileştirme eyleminin olması topluma yönelik eleştirinin en önemli göstergesidir⁸.

Bahsedilen bu toplumsal baskı, otorite kurma çabası, tekipleştirme ve demokratik olmayan bir tavır göstermektedir. Genel olarak sağ elini kullanan toplumun düşüncelerinin ve eylemlerinin doğru olarak görülmesi örnek niteliği taşımaktadır. Sağ elini kullanan toplumun, sol elini kullanan bireylere karşı kurmuş oldukları dernek sol eli bireyleri yetiştirme temelli ve farklılığın kötü bir unsur olduğu görüşüne yöneliktir. Sadece kurulmuş olan bu dernek dahi dış görünüş veya fiziksel bir özelliğin farklılığından dolayı oluşan dışlanmanın temsili niteliğindedir. Hikâye içerisinde dernekte sağ elin kuvvetlenmesine yönelik etkinlikler bulunmaktadır.

Dolayısıyla, şimdi hep bir arada, kendimizi hiç zora koşmadan, özellikle bizler için icat edilmiş toplu oyunlar oynuyoruz; bu oyunlarda sağ elle iğneye iplik geçirmek, bir kaba sıvı akıtmak, giysilerimizin düğmelerini ilikleyip çözmek gibi beceri kazanmaya yönelik alıştırmalar yapıyoruz. Sağ elimiz sol elimiz gibi olana kadar da durup dinlenmek yok bize⁹.

Bu etkinliklerin sol ellilere yönelik yapılması ve bir öğretinin bulunması da ayrımcılığa ve dışlanma olgusuna yönelik tutumları sergiler. Bireyin durmadan sağ elini kullanmaya yönelik eğitim görmesi, kendini eksik olarak betimlemesi, sol eli olduğu için utanması ve bunu özür olarak kabullenmesi, dinlenmeyi bile kendisine hak görmemesi psikolojik açıdan bireyi oldukça yıpratıcı bir tutumdur. Oysa farklılıklar ve zıtlıklar ile var olan dünya aslında zenginlik kaynağıdır. Bu zenginliği kabullenmeyen insanoğlu ötekileştirilme eylemi ile kendinden farklı olana ne denli zarar verdiğinin bilincinde değildir. Psikolojik açıdan kendini yeterli görmeyen ve kendinden utanan bir birey ne kendisine ne de yaşadığı topluma fayda sağlayamayacaktır.

Dış görünümünden dolayı bireyin dışlanması ve toplum tarafından eleştirilip kabul edilmemesi çocuk yaşlardan başlamaktadır. Çocuk, ergen veya yetişkin bir birey için bu eleştiriler aynı etkiyi yaratmaktadır. Çevreden gelen bu uyarılar ve eleştiriler, kişinin görünüşü veya düşüncelerine yönelik olabilir. *Solaklar* isimli kısa hikâyede, görünüş ve düşüncenin bir arada sunulduğu anlaşılmaktadır. Hikâyede yer alan ben anlatıcı ve Erich’e gelen bu eleştiriler küçük yaşlarda başlamıştır. Küçük yaşlarda belki de bu durumu

anlamlandıramayacak olan karakterler ilerleyen yaşlarda çözümünü kendilerine zarar vermekte bulurlar. Bunun sebebi ise ilk olarak aileden kaynaklanmaktadır.

Çocukken el sıkımlarla başladı iş. Halalardan, teyzelerden, amcalardan, dayılardan, annenin hanım, babanın erkek dostlarından başı sonu kestirilemeyecek o korkunç aile fotoğrafı! Herkesin de tek tek elini sıkılamak gerekiyordu: 'Hayır hayır o yaramaz elciğini değil, ötekini, uslu olanı! Doğru elini verecek misin bakayım! O cici elini, o akıllı uslu, becerikli, biricik gerçek elceğini, sağ elini yani!¹⁰.

Alıntıdan da anlaşılacağı üzere, özellikle aile içi ve bireyin en yakınlarından gelen eleştiriler ve kişiyi eksik, hatalı ve kusurlu hissettiren bu yorumlar toplum tarafından kişiye yönelik baskıyı göstermektedir. Sol elin yaramaz, sağ elin ise akıllı uslu olarak nitelendirilmesi, tek bir tipin doğruluğunu göstermektedir. Ancak tek bir tip doğruluğu göstermemektedir. Gerek dış görünüş veya fiziksel özellikler açısından, gerekse de düşünce açısından toplum tarafından belirlenen bir kural her zaman doğruluğu yansıtmayacaktır.

Yazılı olmayan baskıcı kurallar kişinin özel hayatına da zarar vermektedir. Kişinin kendisiyle barışık olmasını sağlamadığı gibi iletişim kurduğu kişilerle de etkileşimini olumsuz yönde etkileyebilme potansiyeline sahiptir. "On altı yaşındaydım, elimi ilk kez bir kıza dokunduracak oldum. Kız düş kırıklığına uğramış, 'Ay, sen solakmışsın meğer!' diyerek elimi bluzundan uzaklaştırdı"¹¹. Hikâyede ergenlik döneminde olan gencin yaşadığı olay, bu ifadeyi kanıtlar nitelikte bir örnektir.

Dışlanma, soyutlanma, kabul edilmeme, eksiklik gibi hisleri en derinden yaşayan karakterler sol eli olmalarına son verebilmek adına çözümünü sol ellerini vurmakta bulurlar. Böylece onlar da artık yaşadıkları toplum gibi akıllı, düzgün ve kusursuz olacaklardır. Toplumun karakterler üzerinde yarattığı baskı, dışlanma duygusu ve esir duygusu onlar için artık son bularak özgürlüklerine kavuşmuşlardır. "Artık o boş yasaklara, bandajlara ve benzeri numaralara paydos"¹².

Ben anlatıcının hikâyeyi bu şekilde bitirmesi, okuyucuya derin mesajlar aktarmaktadır. Bu cümleden bizce anlaşılan en önemli mesaj ise şudur: Kendi özelliklerinden sıyrılarak doğru veya yanlış fark etmeksizin, toplum tarafından belirlenen biçimciliğe uyma kaygısıyla benliğinden uzaklaşmak yanlış bir tutumdur.

Kısa Hikâyeden anlaşılan sonuç ise her birey yaşadığı toplumdan ister istemez etkilenmektedir. İlk başta önemsenmeyen durumlar bile gün geçtikçe sürekli olarak kişiye dayatıldığı için, birey o unsuru gerçekleştirme kaygısı gütmeye başlayarak topluma ayak uydurmak zorunda hisseder. Bu sayede amacına ulaşmış olan baskıcı toplum, tek tipleştirmeyi ve tek bir düşüncenin doğruluğu ile hareket ederek, yeni nesilleri de aynı düşünce ile yetiştirmeye devam edecektir.

Yeşil Daha Güzel Kısa Hikâyesinin Özeti

Bir anne ile çocuğu arasında geçen bu kısa hikâye, çocuğun dış görünüşünden dolayı yargılanma korkusunu anlatmaktadır. Çocuğun kendi kendine konuştuğu iç monolog yöntemiyle dışlanma korkusu anlaşılmaktadır. Kendisini yeşil olarak gören çocuk, annesinin de ona 'kurbağa' lakabını takmasıyla daha da takıntılı hale gelmiştir. Banyoya giren çocuk derisini, dilini hatta organlarının bile yeşil olduğunu düşünür. Sosyal hayatını dış görünüşünden dolayı kısıtladığını, arkadaşlarıyla yüzmeye gidemeyeceğini, yaz aylarında bile vücudunun her yerini kapatmak zorunda kalacağını anlatmaktadır. Annesinin çocuğun yanına gelmesi ve ultraviyole ışığı söndürüp, sarı ışığı yakmasıyla çocuğun dış görünüşünde aslında bir sorun olmadığı anlaşılmaktadır. Ancak çocuk kendisini sadece banyoda ayna karşısında görebildiği için yeşil olmasını benimsemiş ve hayatı okuyucuya kendini bu şekilde algılayan çocuğun bakış açısıyla aktarılmıştır. Ancak

annesinin ona kurbağa lakabını takması da bu noktada anlam içermektedir. Çocuğun yeşili benimsemesiyle kurbağa lakabının tam olarak örtüşmesi örnek niteliği taşımaktadır. Işığın değişmesiyle annesinin çocuğa, “*Benim sarı, benim cici kurbağa adamım*” demesi her ne kadar bu durumu değiştiriyor gibi görünse de çocuk tarafından nasıl algılandığı hikâyede belirtilmemiş ve belirsizlikle sonuçlanmıştır. Hikâyenin sonucundan çıkarılacak olan mesaj ve sonunun belirlenmesi ise okuyucunun eserden alımladığı bilgiler ile okuyucunun takdirine bırakılmıştır.

Yeşil Daha Güzel Kısa Hikâyesinin Analizi

Alman Edebiyatına ait olan *Yeşil Daha Güzel*, Gabriele Wohmann tarafından kaleme alınmış bir kısa hikâyedir. Küçük bir çocuğun dış görünüşünden kaynaklı olarak dışlanma korkusunu anlatan hikâye, anne ve çocuk arasında yanlış anlaşılardan ibaret olsa da toplum tarafından soyutlanmanın ve küçük bir çocuğa bile güzellik algısının dayatılmasının en önemli örneklerinden biridir.

Wohmann’ın eserlerinde kullanmış olduğu iletişimsizlik modeli bu hikâyede de okuyucunun karşısına çıkmaktadır. Wohmann bu iletişimsizlik modelini eserlerinde genellikle ebeveyn-çocuk veya kadın-erkek ilişkisi bakımından gündeme getirmiştir. Hikâye içerisinde ise bu model, anne ve çocuğu arasındaki iletişimsizlik sonucu oluşan bir yanlış anlaşılma ve onun çocuk üzerinde olan etkilerini okuyucuya aktarmaktadır. “Bu yazarlardan biri olan Gabriele Wohmann da yapıtlarında genellikle özel ilişkileri ele almaya çalışmıştır. Özel ilişkilerin yaşandığı ailelerde karşılaştığımız birtakım kurallar, evlilik, boşanma, hastalık, ölüm ve eğitim gibi konular yanında özellikle kadın-erkek ve ebeveyn-çocuk ilişkilerinin çeşitli yönleriyle dile geldiği görülür”¹³.

Uyanık’ın alıntısı kısa hikâyenin konusu ve karakterleriyle direkt olarak örtüşmektedir. Küçük çocuğun ten renginin yeşil olması hastalık ile bağdaştırılmış ve bu durum anne-çocuk arasında yaşanmıştır. Yeşil rengini kapatmak için çeşitli yollar arayan çocuk, doktoru gibi bir yöntem bularak onu uygulama düşüncesine kendini yakın bulur. “Doktor Stempel’in eldivensiz gezdiği yok hiç, elleri egzamalı da. Benim de eldivenlerim olursa, herkes neden eldiven giydiğimi merak edecek, ellerimde egzama var sanacaklar. Onun için şimdiden soranlara ne cevap vereceğimi düşünmem gerekiyor”¹⁴. Ten rengini kapatma yolunu eldivende bulan çocuk, toplumun güzellik algısına yönelik olarak hareket etmiştir. Halk tarafından dışlanmamak için veya yargılanmamak için kendi benliğinden, en önemlisi hayatından ödün verecektir.

Hikâyenin ilerleyen bölümlerinde küçük çocuğun, kendisi ve amcası arasında benzerlik kurması da dışlanmaya yönelik olan tutumlardan biridir. “*Yeşil rengim elbet ayırarak insanlardan beni. Amcam Walter gibi olacağım, yalnız bir adam, yaşlı bir adam. Ama ben ihtiyarlamadan olacağım*”¹⁵. Amcasının yaşlılığından dolayı, çocuğun ise ten renginden dolayı yalnız kalması, toplum tarafından soyutlanma ve ötekileştirilme örneğini temsil etmektedir.

Dış görünüş özelliklerinden dolayı dışlanmak ve ötekileştirilmek, çocuğun küçük yaşına rağmen bu duyguyu içten özümsemesi ve sahiplenmesi, dönem insanına da işaret etmektedir. Savaş dönemi sonrasında yazılan bu kısa hikâyede, insanların dışlanma ve ötekileştirilme olgusunu kabullenmesi ve hiç sorgulamadan sahiplenmesi çocuk karakter üzerinden okuyucuya aktarılmıştır. Olumsuz hissedilen bu duygulara rağmen çocuğun mutlu olması, cildini ıslık ıslık olarak tarif edilmesi içinde yeşeren umut parçalarına da işaret etmektedir.

Anne ve çocuk arasında yanlış anlaşılma sonucu oluşmuş olan dışlanma ve ötekileştirilme olgusu, kısa hikâyenin sonunda belirsizlikle sonuçlanmıştır. Hikâyenin mekânı sınırlı bir alanda olduğu için başka bir mekânda çocuğun düşüncelerinin ne yönde olduğu veya ışığın renginin değişmesinden sonra çocuğun annesine ne şekilde yaklaştığı ve tepki verdiği okuyucu tarafından bilinmemektedir. “Çocukluğunda yazarın

korumacılığını üstlenmiş olan aile, yapıtlarında koruyucu olmaktan ve güven vermekten uzak, bireyin kişilik gelişimini engelleyen, özgürlüğünü kısıtlayan bazen de tam bir ilgisizlik örneği sergileyen bir kurumdur artık"¹⁶.

Hikâye içerisindeki anne karakterinin banyoda belki de çocuğa zarar gelmesin, gözleri yorulmasın veya ışıktan etkilenmesin diye ultraviyole ışık kullanması çocuğun psikolojisini yıpratın ve onun kendisini farklı görmesini sağlayan en büyük etkidir. Elbette ki ışık kullanımının yanında, annenin çocuğuna 'kurbağa' lakabı ile seslenmesi de bu ötekileştirmeyi somutlaştırmıştır. "Hadi gel bakalım şimdi, benim sarı, benim cici kurbağa adamım"¹⁷.

Işığın sarıya dönmesinden sonra, kurbağa lakabına ek olarak sarı renk betiminin eklenmesi ise, çocuğuna samimi bir sesleniş biçimini seven anne olarak gösterse de yaşanan olaylar ve çocuğun düşüncelerinin ardından samimiyetsiz bir ifade şekli olarak algılamak mümkündür. Bu lakap ile çocuğun içten içe soyutlandığını, ötekileştirildiğini ve en yakınından bile ten renginden dolayı yargılanıp, ezildiğini hissettiği anlaşılmaktadır.

"Öykülerde sahneye çıkan kişilerin hemen hepsinin, gündelik yaşamın onların çizdiği sınırlı alan içinde kaldıkları, daha açık bir deyişle, gündelik yaşamın baskısı altında ezildikleri görülür"¹⁸. Alıntı ile kısa hikâyedeki dışlanma olgusu birleştirildiğinde, toplum tarafından belirlenen ve yazılı olmayan güzellik algısı çocuğu ezmektedir. Güzellik algısından dolayı hayatını sınırlayan ve uyumsuz olacağını düşünen küçük bir çocuğun bu duyguları hissetmesi, ötekileştirmenin yaş ve cinsiyet fark etmeksizin her insana yapıldığının işaretidir.

Annesinin ultraviyole ışığı kullanması ile kendisini ötekileştirmeye hazır olan çocuk, çevresinden daha önceden gördüğü veya duyduklarıyla güzellik algısına ve uyumsuzluğa kendisini kaptırmıştır. Güzellik algısı uğruna, sosyalliğini ve yaşamını kısıtlamayı göze alan çocuk, hikâye içerisindeki samimiyeti, betimlemeleri, iç monologları ve olgunluğuyla okuyucuya ders veren nitelikte bir karakter yükünü üstlenmiştir.

Dışlanma, ötekileştirilme ve toplum tarafından soyutlanma, geçmişte olduğu gibi günümüzde de hâlâ süregelmekte olan bir olgudur. Fiziksel özelliğin farklı oluşu, dış görünüşün farklılığı ve düşüncelerin farklılığı toplum tarafından her zaman kabul edilmeyen, yargılanan ve kusurlu bulunan bir durumdur.

Kısa Hikâyelerin Karşılaştırmalı Değerlendirilmesi

Çalışmanın odağı doğrultusunda her iki kısa hikâyede de dışlanma ve ötekileştirme olgusu açısından birçok unsur olduğu görülmektedir. Bu unsurların iki hikâye içerisinde olan benzerlikleri olduğu gibi farklılıkları da mevcuttur. Makalede öncelikle benzer olan noktalar ifade edilecek ve ardından farklı noktaları açıklanacaktır.

Her iki kısa hikâyede de özellikle konu açısından benzerlik görülmektedir. Dış görünüş ve fiziksel özelliğe bağlı olarak toplum tarafından dışlanma ve beraberinde gelen korku ile ötekileştirme olguları göze çarpmaktadır. *Solaklar* adlı kısa hikâyede ötekileştirme olgusu, hikâye karakterlerinin sol ellerini kullanmalarıyla fark ediliyorken; *Yeşil Daha Güzel* adlı kısa hikâyede ise küçük bir çocuğun ten renginin farklılığıyla can bulmuştur. Dışlanma ve ötekileştirmenin bu şekilde can bulduğu her iki hikâye de bireylerin yaşamış olduğu soyutlanmayı ifade etmektedir.

Her iki kısa hikâyenin öznesi olan karakterlerin daha pasif ve kendi dünyalarında yaşayan ve içe dönük oldukları fark edilmektedir. "Grass'ın anlatıcıları çoğu kez bir provokatör işlevi görürler"¹⁹. Tatlıcı'nın ifadesi ile *Solaklar* adlı hikâyede yer alan ben anlatıcı ve Erich karakteri bütünüyle zıtlık göstermektedirler.

Solaklar ve *Yeşil Daha Güzel* kısa hikâyelerinin bir diğer ortak noktası ise; dışlanmayı kabul etmeleri ve onunla bütünleşmeleridir. Karakterlerin, sorgulama yapmadan kendilerini ve hayatlarını sınırlandırıp, yine kendilerine yönelik yapmış oldukları yorumlar ötekileştirmeyi benimsemiş olduklarını somutlaştırmaktadır. "Tek taraflılar sözünü kullanmışım demin. Dernekte kendimizi resmen böyle nitelendiriyoruz"²⁰. *Solaklar*

hikâyesinde geçen bu söz, bütün olguyu açıklar nitelikte olup, bireyin ilk olarak kendisini kusurlu adlandırması sonucu, başkalarının eleştirmesine izin verdiği anlamına gelmektedir.

Yeşil Daha Güzel adlı kısa hikâyede ise benimseme duygusu şu ifadelerle görülmektedir: “Yeşil bir insanım ben. Yeşilimsi mavi lekelerle yeşil bir insan”²¹. Küçük çocuğun her ne kadar ultraviyole ışıktan dolayı kendisini yeşil renkli olarak görüyor olsa da bu durumu hemen kabullenip benimsemesi, toplum tarafından gelen eleştirilere izin verdiğine işaret etmektedir.

Kısa hikâyelerin benzer noktaları olduğu kadar farklı noktaları da bulunmaktadır. Bu iki kısa hikâyede yer alan dışlanma ve ötekileştirme olgusu, farklı perspektiflerle ifade edilmiştir. *Solaklar* adlı kısa hikâyede dışlanma hem görünüş hem de düşünce açısından ötekileştirmeyi sembolize ediliyorken; *Yeşil Daha Güzel* adlı kısa hikâyede sadece dış görünüş açısından dışlanma ve ötekileştirilme korkusunu sembolize etmektedir. Dışlanma ve toplum tarafından soyutlanma, *Solaklar* kısa hikâyesinde politik bir ideoloji ile birleştirilirken, *Yeşil Daha Güzel* kısa hikâyesinde ötekileştirme politik bir görüş ile ifade edilmemektedir. Gündelik bir yaşam ile bağdaştırılan hikâye, ötekileştirmeyi yaşantı üzerinden aktarmıştır. İki kısa hikâyenin en büyük farkı ise, politik ideoloji ile ifade edilmek istenen soyutlanmanın birlikte kullanılıp kullanılmadığı üzerinedir.

Sonuç

Günter Grass ve Gabriele Wohmann'ın bu kısa hikâyeleri, dışlanma ve ötekileştirme olgusu doğrultusunda Hermeneutik Yöntem ile incelenerek hikâyelerin benzerlikleri ve farklılıklarına değinilmiştir. Her iki hikâyede de dışlanma ve ötekileştirme olgusu farklı açılardan ele alırken, ortak noktalarının olduğu görülmüştür.

Solaklar adlı kısa hikâyede iki arkadaş sol ellerini kullanmalarından dolayı toplum tarafından ötekileştirilmiştir. Dışlanmayı özümseyerek çözümü ellerini vurarak, toplumla artık aynı görüşe sahip olduklarını ve tek tipleşmeye girdiklerini göstermektedir.

Solaklar'ın olay hikâyesi olduğu görülüyorken, *Yeşil Daha Güzel*'in bir durum hikâyesi olduğu görülmektedir.

Yeşil Daha Güzel adlı kısa hikâyede çocuk karakterin korku ve düşünceleri iç monologlar ile okuyucuya aktarılmıştır. Öteki olmayı özümsemesi ve ona uygun olarak planlar kurması dikkat çekmektedir. Küçük çocuğun bulunduğu mekân yanlışlığı, annesinin ultraviyole ışık kullanması ve çocuğun yanlış düşüncelere girip, kendisini yanlış tanımasına yol açtığı anlaşılmaktadır.

İki kısa hikâyede de yer alan ben-anlatıcıların, ötekileştirmeye olan yaklaşımları okuyucuya ders veren, mesaj çıkarabileceği, yaş veya cinsiyet farkı gözetmeksizin herhangi bir durumda olgunluk göstermenin faydalı olacağına işaret etmektedir. Eleştirilen nokta ise, her zaman olgunluk ve uyum sağlamanın faydalı olmayacağı yönündedir. Bazen bireyin sesini çıkartıp, farklılığın en güzel motif olduğunu ifade etmesi gerekmektedir. Aynı düşünceler, aynı görünüş ve aynı özellikler sıradanlığı doğuracak ve böylelikle gelişimi sınırlandıracaktır.

Sonuç olarak, her iki kısa hikâyede de günlük yaşamda farklı biçimlerde karşılaşılabilecek sorunlar gözler önüne serilmiştir. Yazarlar gerek dış görünüş gerekse fiziksel özellik olsun ötekileştirmenin aslında bireyin tutumuna bağlı olarak ilerlediğini okuyucuya aktarmışlardır.

Yazarlar tarafından farkındalık yaratarak, farklı olmanın kabulü okuyucuya çarpıcı biçimde aktarılmıştır. Bir kişinin toplumsal bir olguyu özümsemesi ile bir grubun özümsemesi sağlanmış olacak, bu etkileşim nihayetinde mutlaka bir farkındalık yaratacak, kişinin öncelikle kendi özel hayatı, daha sonra yaşadığı toplum ve en son olarak da dünya değişim gösterecektir.

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/).

¹ Gürsel Uyanık, *Gabriele Wohmann'ın Romanlarına Eleştirel Yaklaşım (Tematik ve Teknik Bir Araştırma)*, Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi, 1995, s. 3-4.

² Meryem Nakiboğlu ve Birsan Erkurt, "Mutfak Saati" ve "Ama Geceleri Fareler Uyur" Adlı Kısa Hikâyelerin Karşılaştırılmalı Simgesel Analizi, KARE, Özel Sayı, (2021), s. 65- 81.

³ Meryem Nakiboğlu ve Birsan Erkurt, "Mutfak Saati" ve "Ama Geceleri Fareler Uyur" Adlı Kısa Hikâyelerin Karşılaştırılmalı Simgesel Analizi, KARE, Özel Sayı, (2021), s. 68.

⁴ Gürsel Aytaç, *Çağdaş Alman Edebiyatı*, Ankara: Doğu Batı Yayınları, 2012, s. 467.

⁵ Ahmet Şimşek, *Dünyada Türk İmajı*, Tarih Ders Kitaplarındaki Durum, Ankara: Pegem Akademi, 2018, s. III.

⁶ İhsan Kurtbaş, *Etnosantrizm Kaskacında Muhtarlık Seçimleri: Köy Oligarşisi ve Şifreli Oy*, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 2017, 49, s. 109.

⁷ "Osho Archives", son güncelleme 5 Haziran, 2022. <https://nazmigur.com/blog/Kategori/oshodan/page/11>

⁸ Gökhan Şefik Erkurt, *Savaş Sonrası Alman Edebiyatı Hermeneutik ve Alımlama Estetiği Odaklı Karşılaştırmalı Çözümlemeler*, Konya: Çizgi Kitabevi, 2021, s. 152.

⁹ Kamuran Şipal, der., *Çağdaş Alman Öykü Antolojisi I*, İstanbul: Cem Yayınevi, 2014, s. 289.

¹⁰ Kamuran Şipal, der., *Çağdaş Alman Öykü Antolojisi I*, İstanbul: Cem Yayınevi, 2014, s. 289.

¹¹ Kamuran Şipal, der., *Çağdaş Alman Öykü Antolojisi I*, İstanbul: Cem Yayınevi, 2014, s. 289.

¹² Kamuran Şipal, der., *Çağdaş Alman Öykü Antolojisi I*, İstanbul: Cem Yayınevi, 2014, s. 294.

¹³ Gürsel Uyanık, *Gabriele Wohmann'ın Romanlarına Eleştirel Yaklaşım (Tematik ve Teknik Bir Araştırma)*, Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi, 1995, s. 14.

¹⁴ Kamuran Şipal, der., *Çağdaş Alman Öykü Antolojisi II*, İstanbul: Cem Yayınevi, 2014, s. 819.

¹⁵ Kamuran Şipal, der., *Çağdaş Alman Öykü Antolojisi II*, İstanbul: Cem Yayınevi, 2014, s. 821.

¹⁶ Gürsel Uyanık, *Gabriele Wohmann'ın Romanlarına Eleştirel Yaklaşım (Tematik ve Teknik Bir Araştırma)*, Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi, 1995, s. 7.

¹⁷ Kamuran Şipal, der., *Çağdaş Alman Öykü Antolojisi II*, İstanbul: Cem Yayınevi, 2014, s. 821.

¹⁸ Gürsel Uyanık, *Peter Bichsel'in San Salvador ile Gabriele Wohmann'ın Die Kleiver Stunde Adlı Öykülerinde Gündelik Yaşamın Birey Üzerindeki Etkileri*, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2010, 5 (1), s. 10.

¹⁹ M. Rıdvan Tatlıcı, *Günter Grass'ın Roman Dünyasına Teknik-Tematik Bir Yaklaşım*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2006, (15), s. 592.

²⁰ Kamuran Şipal, der., *Çağdaş Alman Öykü Antolojisi I*, İstanbul: Cem Yayınevi, 2014, s. 290.

²¹ Kamuran Şipal, der., *Çağdaş Alman Öykü Antolojisi II*, İstanbul: Cem Yayınevi, 2014, s. 819.

Kaynakça

Aytaç, G. (2012). *Çağdaş Alman Edebiyatı*. Ankara: Doğu Batı Yayınları.

Erkurt, G. Ş. (2021). *Savaş Sonrası Alman Edebiyatı Hermeneutik ve Alımlama Estetiği Odaklı Karşılaştırmalı Çözümlemeler*. Konya: Çizgi Kitabevi.

- Grass, G. (2014). *Solaklar*. (Çev: Şipal, K.) İstanbul: Cem Yayınevi.
- Kurtbaş, İ. (2017). Etnosantrizm Kıskaçında Muhtarlık Seçimleri: Köy Oligarşisi ve Şifreli Oy. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 49, s: 108-120.
- Nakiboğlu, M. & Erkurt B. (2021). "Mutfağ Saati" ve "Ama Geceleri Fareler Uyur" Adlı Kısa Hikâyelerin Karşılaştırılmalı Simgesel Analizi, *KARE*, Özel Sayı, s: 65- 81.
- Uyanık, G. (1995). *Gabriele Wohmann'ın Romanlarına Eleştirel Yaklaşım (Tematik ve Teknik Bir Araştırma)*. Doktora Tezi. Atatürk Üniversitesi.
- Uyanık, G. (2010). *Peter Bichsel'in San Salvador ile Gabriele Wohmann'ın Die Kleiver Stunde Adlı Öykülerinde Gündelik Yaşamın Birey Üzerindeki Etkileri*. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 5 (1), s:1-12.
- Şimşek, A. (2018). *Dünyada Türk İmajı, Tarih Ders Kitaplarındaki Durum*. Ankara: Pegem Akademi.
- Tatlıcı, M. R. (2006). *Günter Grass'ın Roman Dünyasına Teknik-Tematik Bir Yaklaşım*. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (15), s: 589-594.
- Wohmann, G. (2014). *Yeşil Daha Güzel*. (Çev: Şipal K.) İstanbul: Cem Yayınevi.
- Website Kaynakçası**
- "Osho Archives", son güncelleme 5 Haziran, 2022. <https://nazmigur.com/blog/Kategori/oshodan/page/11>

Uluslararası İndeksler/International Indexes

Index Copernicus: Indexed in the ICI Journal Master List 2018 Kabul Tarihi /Acceptance Date: 11 Dec 2019

MLA International Bibliography: Kabul Tarihi /Acceptance Date : 28 Oct 2019

DRJI Directory of Research Journals Indexing: Kabul Tarihi /Acceptance Date: 14 Oct 2019

EuroPub Database: Kabul Tarihi /Acceptance Date: 26 Nov 2019

Acla Journals: Kabul Tarihi /Acceptance Date: 30 Ara 2021

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.
Çıkar Çatışması: Yazar, çıkar çatışması bildirmemiştir.
Finansal Destek: Yazar, bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.
Peer-review: Externally peer-reviewed.
Conflict of Interest: The author have no conflicts of interest to declare.
Financial Disclosure: The author declared that this study has received no financial support